

BUITEN

25^E JAARGANG N^O. 42

ZATERDAG 17 OCTOBER 1931

HET „HANGENDE MEER” BIJ GLENWOOD SPRINGS IN COLORADO (U.S.A.), ONTSTAAN DOOR HET UITSLIJPEN DER ROTSEN

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD:

HET „HANGENDE MEER” BIJ GLENWOOD SPRINGS IN COLORADO (U.S.A.), ONTSTAAN DOOR HET UITSLIJPEN DER ROTSEN (ILL.)	BLZ. 493
DE VISSCHER IN DEN WATERVAL, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS	BLZ. 494—495, 504
IN HET LAND VAN HET ROMANTISCH CONSERVATISME (GEÏLL.), DOOR R. V. O.	BLZ. 496—497
UIT DE GESCHIEDENIS DER HONGAARSCHE WINDMOLENS (GEÏLL.), DOOR E. V. K.	BLZ. 497—499
CHOLULA (GEÏLL.), DOOR MATTY VIGELIUS	BLZ. 499
BIJ DE BRONNEN VAN DEN NIJL (GEÏLL.), (SLOT), DOOR B.	BLZ. 499—501
DE SECTEN DER LABADISTEN (GEÏLL.), DOOR J. V. D. H.	BLZ. 501—502
LANGS EENZAME WEGEN IN ZUID-FRANKRIJK. DAUPHINÉ EN DRÔME (GEÏLL.), DOOR V. G.	BLZ. 502—504
HEKSENBOTER OF STERRESCHOT, DOOR KERST ZWART	BLZ. 504

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

De visscher in den waterval

DOOR CHARLES G. D. ROBERTS

HIJ was vast en zeker een eend. Iemand, die er geen verstand van had, zou dit op het eerste gezicht gezegd hebben. En toch zou zelfs de domste beschouwer hem niet voor een gewone eend hebben aangezien. Daarvoor was hij te imposant van voorkomen, te mooi gekleurd, te stoutmoedig en waakzaam in zijn optreden, om zoo'n vergissing te begaan. Bovendien bevond hij zich niet in de omgeving of in den toestand waarin men eenden verwacht te zien.

Want hij stond, op de manier van een waterraaf of aalscholver, onbewegelijk op een dooden stronk van een tak. Die tak hing heel vriendelijk precies op de juiste plek waar die vreemdsoortigste aller eenden hem geplaatst zou hebben als men hem om raad had gevraagd. Hij hing vlak boven een doorschijnende, barnsteenkleurige, gladde stroomversnelling midden in het luidruchtige kabaal van den Noordelijken arm der watervallen. De vreemdsoortige eend had geen behoorlijke klauwen om zich op zijn verheven standplaats vast te houden, doch zijn sterk geteende zwemvliezen gaven hem niettemin een stevig houvast, terwijl hij scherp neerkeek in de heldere warreling van den snellen stroom.

Die eend was een mooie woerd van de familie der roodborstige duikeenden en visschen namen de grootste plaats in zijn leven in. Niet in de rustige plassen en lange, diepe strooken donker water zocht hij gaarne zijn prooi, maar bij voorkeur rukte hij ze weg uit den greep der luidruchtige watervallen en bruisende stroomversnellingen. Hier, waar de Noordelijke rivierarm in den Ottanoonsis viel, was juist een plek naar zijn hart. En de meeste visschen — forellen en zalmen, jaarlingen, oudere en volwassene — die den Noord-arm of de hoofdriever op en afzwoommen, volgden juist gaarne de sluis van die snelle, maar gelijkmatige strooming vlak onder den overhangenden tak waarop hij stond.

Niet tegenstaande zijn schitterend gevederte, was de duik-eend volstrekt niet in het oog vallend waar hij was. Overal om hem heen was het een mengeling van heldere kleuren in groote, onregelmatige vlekken, hier en daar verspreid. De versnellingen waren schuim-wit en rood-goud, of diep, glanzend groen-bruin onder het felle, op sommige plaatsen doorschietende zonlicht en daartusschen blonken vele natte, zwarte rotsen, hier en daar purper glanzend. De duik-eend had een met veeren gekroonden kop van glinsterend groen-zwart, een breeden kraag van glanzend wit, een zwart rug, wit-en-zwarte vlerken, een witten buik, zijden, fijn gestreept in wit en zwart en een borst van diep kastanje

rood met zwarte strepen. Zijn pooten waren rood, zijn lange, smalle snavel, met zijn uitgetande randen en scherpen haak aan het einde, was helder rood. In iedere lijn en kleur was hij een aristokraat onder de eenden en nog wel een aanmatigende.

Zijn woeste oogen, scherp neerkijkend in het vloeiende barnsteen van den stroom, zagen duidelijk iederen visch die op of neer zwom. De meesten waren te groot, niet voor zijn eetlust, maar voor zijn kracht. Zijn snavel, met de scherp getande randen, was een geweldig wapen, waarmee hij ongetwijfeld een visch van een pond of meer had kunnen bemachtigen, overmannen en aan wal sleepen. Maar eenmaal daar, was hij lang niet in zoo'n gunstige positie als uilen, haviken en arenden. Hij bezat namelijk geen verscheurende klauwen. Als hij zulk een prooi had bemachtigd, had hij er niet van kunnen profiteren, daar hij geen middelen bezat om ze in stukken te scheuren. Hij had niets aan visch, die te groot was om in zijn geheel te worden opgeslokt; dus moest hij met begeerigheid en vraatzucht kijken naar de volwassen en tweejarige zalmen en naar de groote forellen, die door de hellende glinstering onder hem heen en weer schoten.

Maar plotseling, snel en strak als een duikende waterraaf, schoot hij neer in den stroom en verdween onder de oppervlakte. Iemand die vlak boven hem zou hebben gestaan en die door de verwarrende glinstering van het water had kunnen heen kijken, had hem kunnen zien zwemmen met uitgestrekte hals, met krachtige slagen den stroom klievend, en den visch overtreffend in zijn eigen element. Vlak bij de grens van het kalme water haalde hij de prooi in, die hij zich had uitgezocht en maakte hij er zich van meester — een forel, bijna zeven duim lang. De scherpgetande randen van zijn snavel grepen haar stevig vast en hij kwam met zijn buit naar de oppervlakte, juist daar waar de waterval neerkwam in een warreling van wild schuim.

Met geweldig vleugelgeklepper verhief hij zich tot boven den stroom en wikte over de onstuimige oppervlakte, wel twaalf el ver, met pooten en staart in het water sleepend, vóór hij zich in volle vlucht kon verheffen. Maar eenmaal in de vlucht, maakte hij snel rechtsomkeert en haastte zich terug naar zijn tak. Hier verzwoeg hij zijn buit, den kop het eerst inslikkend. Het was een langdurig, moeilijk en verstikkend werkje, want de visch was een der dikste, die hij ooit had aangedurfd. Maar een beetje stikken betekende niets voor zijn onverzadelijken eetlust en na heel wat heldhaftige, potsierlijke slik-pogingen, had hij zijn taak volbracht. Nu zou men allicht denken, dat een forel van die grootte een stevigen maaltijd vormde. Maar zóó hongerig was hij, dat, terwijl de breede staartvinnen van het opgeslokte slachtoffer nog uit de hoeken van zijn snavel staken, zijn woeste, roode oogen weer in den stroom neer staarden op zoek naar prooi.

Zoowat tezelfder tijd vloog door de helder blauwe lucht een groen-gevleugelde taling over de toppen der boomen met de vreeze des doods in zijn hart naar de rivier. Als een vlugge vlieger dreven zijn korte, krachtige vleugels hem door de lucht met een snelheid van zeker wel negentig à honderd mijl per uur. Maar achter hem en hem onvermijdelijk inhalend, doemde de gestalte op, die in de oogen van zijn heele geslacht het noodlot in persoon betekende — de gevreesde blauwe of slechtvalk. De taling wist, dat zijn eenige kans om dien langvleugeligen vervolger te ontkomen daarin gelegen was, dat hij het water bereikte, zich er onder dompelde en naar een schuilplaats in het beschermende oeverriet zwom.

De vleugels van den taling, die op en neer gingen met een snelle, trillende beweging, floten schrill in de stille lucht, zoodat een sluipende wilde kat aan den rivieroever het geluid hoorde boven het doffe loeien van de versnellingen en vlug omhoog keek. De lange vleugels van den havik, met een scherpen knak bij den elleboog, werkten langzamer, maar met een geweldige voortdrijvende kracht, die hem als een projectiel door de lucht deed schieten. Niet tegenstaande zijn angstaanjagende snelheid, was het geluid van zijn vlucht niet meer dan een sterk, stootend gesis.

Vlak vóór zich zag de taling redding opdoemen — de schittering der stroomversnellingen. Maar de valk was reeds vlak bij hem. In zijn wanhoop schoot hij te snel omlaag. Ook de achtervolger schoot omlaag en greep toe. Doch de hooge top van een watersch, waar de korte vleugels van den vluchteling juist langs gleden, belemmerde de lange slagpenen van den valk, zoodat hij zijn prooi niet

kon grijpen. In plaats van zijn slachtoffer bij den nek te pakken en vast te houden, gaf hij hem slechts een slag op den rug achter de vleugels. Maar het was genoeg en de ongelukkige taling viel als een steen naar beneden, door de toppen der boomen tuimelend. De groote valk volgde snel om zijn prooi van den grond op te rapen.

Toevallig viel het slachtoffer echter met een slag neer, bijna vlak onder de snorren van de wilde kat. Eén sprong en de groote kat had er haar poot op en hurkte sissend neer met haar oogen op den havik gevestigd. Woedend schoot de havik omlaag en strekte zijn klauwen uit. Maar nog net op tijd herkreëg hij zijn bezinning en hij greep niet toe. Zijn aanval bleef tot een demonstratie beperkt, een uiting van woede, dat zijn prooi hem zoo vlak voor den neus werd weggekaapt. Met een korten, schrillen kreet van kwaadheid vloog hij weg en hoog boven de rivier. De kat bromde zachtjes, nam haar buit op in den bek en draafde de struiken in om ze daar te verslinden.

De plek waar dit alles geschiedde was misschien honderd el van den boom af op welks overhangenden dooden tak de prachtige duikeend zijn maal verorberde. Of eigenlijk, hij had het juist op — het laatste stukje van den staart van de forel verdween met een ruk door zijn tot berstens vollen slokdarm — toen de teleurgestelde valk hem in het oog kreeg en op hem toeschoot. Tot zijn geluk had de eend den valk in 't vizier gekregen en liet zich als een steen in het water neervallen. De valk kwam neer op den dooden tak en bleef daar onbewegelijk rechtop zitten, alsof hij verbaasd was. De verwisseling was zoo plotseling in zijn werk gegaan, dat het bijna leek alsof de eend door een zwaai van de staf van een onzichtbaren tovenaer in een valk was veranderd.

Intusschen zwom de visscher in de stroomversnellingen recht de rivier af, naar het neerschiënde water. Evenals zijn ongelukkige kleine neef, de taling, had ook hij de vreeze des doods in het hart gevoeld en haastte hij zich nu naar de beschutting van een beschermenden oeverrand, dicht met riet begroeid, waar het angstwekkende oog van den havik hem niet kon ontdekken.

De valk zat op den tak en volgde met de oogen zijn prooi, die onder de oppervlakte de rivier afzwom. Ten slotte bereikte de zwemmer het neerspattende water en stortte zich er in. Bijna onmiddellijk werd hij naar de oppervlakte gedreven. Alleen met kop en vleugels boven het spattende schuim geheven, fladderde hij woest verder, het schuim neerslaand. Als een pijl uit den boog gleed de havik van zijn hooge standplaats en achtervolgde hem.

Dadelijk dook de eend weer. Maar op dit punt van de stroomversnelling kon hij onmogelijk onder water blijven. Zoolang zijn lichaam geheel ondergedompeld was, bleef het op genade en ongenade overgeleverd aan de draaiende, kronkelende stroomingen, die hem om en om en heen en weer deden duikelen en tuimelen, hoe een volleerd zwemmer hij ook was. Als hij dien hopeloos ongelijken strijd nog een halve minuut langer had trachten vol te houden, zou alle adem uit zijn lichaam zijn gestooten en was hij verdronken. Dus kwam hij weer halverwege boven water, vulde zijn hijgende longen en worstelde, deels vliegend, deels zwemmend vooruit. Het was een halfslachtige manier van voortbewegen, waarin hij een meester was.

Vlak boven zijn uitgestrekte, glinsterenden kop vloog de havik. Doch deze bewoner van de hoogere luchtlagen had, niet tegenstaande zijn woesten moed, een zekere vrees voor de dansende golven en het spattende schuim van de wilde stroomversnellingen. Hij had er geen verstand van. Zij schenen naar hem op te springen en hij dorst ze niet met zijn lange vleugelpennen aan te raken, uit vrees dat ze hem zouden grijpen en meesleuren. Terwijl hij vloog, waren zijn neer-reikende, grijpende klauwen geen half el boven den kop van den vluchteling. Waar de golven een weinig gladder werden, waren ze nog dichterbij, maar nooit zoo dichtbij, dat hij kon toegrijpen. De roover uit de hoogere regionen wachtte tot zijn prooi in minder woelig water zou zijn aangekomen.

Een klein eindje verder viel het water in kokende borreling over een langen rotswand in een plas waar het — zij het slechts korten tijd — betrekkelijk rustig was.

Zoodra hij de uiterste punt van den rotsrand voorbij was, sloot de havik de vleugels hoog boven zijn rug en greep omlaag, zoodat zijn klauwen diep in het water gingen. Maar water was ook al wat ze grepen. De sluwe woerd was, tegelijkertijd met het water zelf, de diepte in gegaan en zwom

nu snel voort op veilige diepte. De havik volgde, waarbij zijn vleugelpunten bijna het water raakten.

De plas was misschien honderd el lang. Daarna werd het water bij de samenvloeiing van den Noordelijken arm met den Ottanoonsis weer woelig en opnieuw was de wanhopige zwemmer genoodzaakt naar de oppervlakte terug te keeren. Maar, evenals te voren, waren de dansende golven der versnelling zijn vervolger te machtig en zoo was de vluchteling in staat, al fladderend door een wolk van schuim, vooruit te komen, terwijl het noodlot boven zijn hoofd zweefde en niet durfde toeslaan.

Doch nu werden de kansen voor den vluchteling heel slecht. De havik, verbitterd door het ontsnappen van zijn eerste prooi, bleef de achtervolging zoo onverbiddelijk voortzetten als een wezel en het was onmogelijk hem te ontvluchten, te ontkomen of te misleiden. Alras zou er een eind komen aan de stroomversnellingen. Dan — tenzij hij een schuilplaats kon vinden — zou de woerd spoedig genoodzaakt zijn boven water te komen om adem te halen en dan zouden die verstikkende klauwen zich dadelijk om zijn hals sluiten. Doch de grillige boschgoden, die genoeg hadden van het een-tonige der wildernis-avonturen, hadden een variatie op den gewonen gang van zaken bedacht en lachten in stilte onder hun mantels van eeuwenoud mos.

Naast den plas, aan den voet van de watervalletjes, stond een visscher, die er op uit was gegaan om forellen te vangen in het schuim der neerstortende wateren. Hij had drie lijnen aan zijn hengel en omdat het altijd mogelijk was dat hij een grooten visch aan den haak zou slaan, gebruikte hij een dikke lijn. Zooals gebruikelijk in zulk bruin, woelig water, waren zijn vliegen groot en opvallend van kleur.

Ver van den oever, waar een kleine maalstroom het schuim in de diepte zoog, had de visscher juist beet gehad. Hij had, misleid door de warreling van het water, te vroeg zijn haken uitgeworpen, en had zich zijn visch zien ontglippen. Hij had al heel wat lijn uitstaan; en de plaats waar hij stond was eigenlijk niet open genoeg voor een verren worp; maar hij wou graag spoedig zijn vliegen weer uitgooien op de plek waar de groote visschen voedsel zochten.

Juist toen hij zijn lijn uitwierp, zag hij den vluchtenden woerd en den achtervolgenden havik de bocht om komen. Hij zag den doodelijk beangsten vluchteling over den rotsrand duiken en verdwijnen. Hij zag den grooten havik woest neerschiëten. Hij probeerde zijn worp in te houden, maar het was te laat. Een uitroep, ongeschikt om in druk te verschijnen, ontsnapte aan zijn lippen en hij zag een van zijn lijnen langzaam op de lange, wiekende vleugels dalen, terwijl een der andere lijnen er zich als een zweeptouw omheen slingerde.

Tot overmaat van ramp bleef de derde vlieg in een hoek van den tooring opengesperden bek van den havik haken. Bij dien plotselingen, scherp prik, draaide de vogel zijn kop om en zag voor het eerst den visscher op den oever staan. Op hetzelfde oogenblik voelde hij de lichte belemmering van de bijna onzichtbare lijn op zijn vleugels, waar de beide andere haken zich hadden vastgegrepen. Hij schoot omhoog de lucht in en hoorde een luid, angstaanjagend geratel toen de gespannen lijn van de rol liep. Het trekken aan zijn bek en de zachte druk op zijn vleugels leken hem zoowel onverklaarbaar als angstaanjagend. In een oogwenk waren woerd en taling, honger en toorn vergeten en snelde hij omhoog met een vaart, die de rol in verontwaardigd protest deed gillen. De visscher, door het gebeurde verrast, trachtte hem aanvankelijk aan het lijntje te houden zooals hij een zalm zou hebben gedaan. Maar toen brak een der koorden van de lijn af. De visscher rolde de slap neervallende lijn weer op en de havik vloog weg met de haken.

De woerd, er zich niet van bewust, dat de vreeselijke jacht was beëindigd, zwom zoo snel mogelijk onder water voort, tot hij het niet langer kon uithouden zonder adem te halen. Toen kwam hij boven tusschen het oevergras, lichte zijn kop op onder beschutting der breed getande bladeren en bleef daar sidderend drijven. Wel tien minuten lang bleef hij zoo onbewegelijk wachten, met het geduld der dieren, die in het wild leven. Toen verdween zijn angst, zijn eedlust kreeg weer de overhand en hij kreeg een grondeling in de gaten, die langzaam over den zon-geklekten bodem zwom. Hij dook neer, pakte ze, kwam weer boven en slokte ze op. Opgefrischt keek hij om zich heen. In de verste verte geen havik te bespeuren. (Slot op bladz. 504)

Foto Mendiale

DE BEROEMDE „BACKS” TE CAMBRIDGE

In het land van het romantisch conservatisme

DE scheiding tusschen het vasteland van Europa en Engeland is inderdaad groter dan de lectuur van dagbladen, van geïllustreerde weekbladen zou doen vermoeden. Engeland, het land, waar, sinds de 17-eeuwsche revoluties, de moderne begrippen omtrent vrijheid langzamer doordringen dan waar ook ter wereld, terwijl het een der eerste landen is geweest, waar het individu aanspraak vermocht te maken op persoonlijk leven, Engeland schijnt de arrivé te zijn, die behagelijk van zijn rust geniet, in de vaste overtuiging, dat er niet beters op aarde bestaat. Tot deze levensopvatting geeft de landelijke gesteldheid alle aanleiding.¹ Want waar is de idylle zoo overvloedig aanwezig als in Engeland, waar heuvelen en dalen, vol malsche weiden en liefelijke riviertjes elkaar voortdurend afwisselen en aanvullen. Zòdò, dat geen Engelsche roman verschijnt, of er is ruimschoots gebruik gemaakt van deze zoo gemakkelijke hanteerbare attributen, daar ze haast vanzelf een achtergrond vormen, waartegen iedere liefde een eind goed, al goed-slot kan krijgen. Een slot, dat door de overgrote meerderheid van Engelsch sprekenden en Engelsch lezenden nog steeds meer wordt gewaardeerd dan de nuchtere, slechts zelden zoo apprecieerbare werkelijkheid. En het is mogelijk, dat de werkelijkheid, zooals die voortgekomen is uit de revoluties, welke eenmaal Engeland vrijheid brachten, de gelukkige bezitters van deze winst huiverig maakte om zich nog eens aan zulk een experiment te wagen. Vooral daar de natuur daar in geen enkel opzicht aanleiding toe geeft. Een en al liefelijkheid, is ze bij uitstek geschikt om het conservatisme, dat in ieder mensch een steun en een rem beteekent, te doen floreeren. Gelijk het geschiedt te Cambridge, waar de Universiteit volkomen haar conserveerende taak vervult, daarbij voortreffelijk door de natuur, in casu door het riviertje de Cam, geassisteerd. ☞ De reiziger, die Cambridge bezoekt, kan wanen

in een middeleeuwsche stad te zijn gekomen. Ongeschonden bleven de gebouwen der Universiteit bewaard, waarvan het oudste college, St. Peters (familiaarder Petershouse genoemd) al in 1284 werd opgericht. Onregelmatig en nauw zijn de straten en straatjes van Cambridge, dat zonder de Universiteit niet bestaanbaar zou zijn geweest. Wat voor andere plaatsen handel en industrie beteekenen, dat is voor Cambridge de Universiteit. Die op haar beurt een stad op zichzelf is, een stad in een stad, met haar eigen privileges, haar eigen bestuur. ☞ Gemeenlijk kennen we hier in Holland den naam Cambridge slechts gecombineerd met dien van Oxford, ofschoon beide Universiteiten op roeigebied elkaars felle rivalen zijn. En we weten, dat ieder jaar opnieuw deze roeiwedstrijden een gebeurtenis van belang zijn voor de studenten van Cambridge en van Oxford, maar we weten eigenlijk niets van het leven, dat deze jonge menschen aan hun universiteiten leiden. Wel heel anders is 't dan dat van hun Hollandsche collega's, die al naar hun aard hun leven kunnen inrichten. Gelijk gezegd, is de Universiteit te Cambridge een stad op zichzelf: ze heeft o.a. het privilege voor een deel te zorgen voor het toezicht op de zedelijkheid. Ze waakt eveneens over de huizen, waarin studenten mogen wonen (licensed lodgings) en verbiedt inkoop te doen in sommige winkels, welke aanleiding tot verkwisting zouden kunnen geven. Dit neemt intusschen niet weg, dat verkwisting ook te Cambridge geen volstrekt onbekende eigenschap is. ☞ De Universiteit werd waarschijnlijk, evenals die te Oxford, in navolging van de Parijsche Universiteit opgericht, in den aanvang der 13e eeuw. Het onderwijs aan de universiteit ontwikkelde zich waarschijnlijk uit het onderwijs, dat reeds in de 12e eeuw door geestelijken uit de diocese Ely te Cambridge werd gegeven. De Universiteit werd steeds bloeiender, doch haar hoogtepunt bereikte zij in de tweede helft der 19e eeuw, toen zoowel de statuten van de

Universiteit te Cambridge als van die te Oxford werden gemoderniseerd. Zoo werd o.a. afgeschaft het privilege van de Engelsche staatskerk, die tot 1871 het monopolie had van de ambten en de inkomsten der Universiteit en die ook over vele beurzten te beschikken had, waarvan de inkomsten nu ook aan dissenters ten goede kunnen komen. Ook moeten de colleges gelden opbrengen ten behoeve van Universitaire doeleinden, iets wat voor de moderniseering niet noodzakelijk was, ofschoon de Colleges toch in zéér nauw contact met de Universiteit staan. ☒ Het leven van den student te Cambridge verschilt wel zeer van dat van zijn Hollandschen collega, die ontegenzeggelijk veel meer vrijheid geniet, minder als schooljongen wordt behandeld. De Engelsche student moet, voordat hij een academisch examen kan afleggen, gedurende eenige kwartalen (terms) gewoond hebben in een college en er de voorlezingen van privaatchoorters (Lecturers) hebben gevolgd. Een enkele maal komt het voor, dat studenten niet in een college wonen en toch examens aan de Universiteit kunnen afleggen, als hun vooraf door de Lecturers een tentamen is afgenomen. Maar de overgrote meerderheid woont in de Colleges. De gebouwen van die Colleges zijn gewoonlijk om verschillende binnenplaatsen gebouwd: er is een kapel, waarin dagelijks dienst wordt gehouden, een bibliotheek, een groote eetzaal. Daar eten de studenten en de beambten van het College, maar zorgvuldig zijn zij, die reeds examens hebben afgelegd gescheiden van hun collega's, die 't nog niet zoo ver hebben gebracht. De eersten hebben hun plaats aan de zoogenaamde High Table. Bovendien heeft ieder college zijn eigen ruimen tuin en staat iederen student een zitkamer, een slaapkamer en een kleiner kamertje ter beschikking. Hij heeft zich echter te onderwerpen aan de regelen van het College, aan welks hoofd een Master staat, die in zijn regeering wordt bijgestaan door de „fellows”, nooit meer dan 20 in aantal. Vroeger werden de fellows voor hun heele leven benoemd, raakten hun ambt echter kwijt, als ze trouwden. Tegenwoordig echter is deze laatste voorwaarde afgeschaft. Blijkbaar was de uitwerking averechts! De fellows worden voor zes of zeven jaar benoemd, en kunnen na afloop van deze tijdsruimte hun ambt behouden, als ze in het College als Tutor of Lecturer werkzaam zijn. Een fellow ontvangt een salaris, wisselend tusschen 200 en 300 pond per jaar. Zij hebben het recht, als er een vacature komt, het hoofd van het College te verkiezen. Er zijn 17 van deze Heads of Colleges, die practisch bij het beheer der Universiteit den grootsten invloed uitoefenen. ☒ Gelijk in het beheer der Universiteit vele oude bestuursvormen zich hebben gehandhaafd, zoo vertoont ook het uiterlijk van studenten en van leeraren kenmerken, die onzen nuchteren Hollandschen geest, evenals zooveel Engelsch ceremonieel, overdreven voorkomen. De studenten dragen gelijk de leeraren baret en toga; alleen is de toga der studenten kort, terwijl die van den leeraar steeds langer is, naar gelang van zijn waardigheid. De dagindeeling der studenten is nauwkeurig vastgesteld. Veel wordt er, zooals bekend, aan sport gedaan, de middagen van 2 tot 5 uur worden hier geheel aan gewijd. Zoo is het mogelijk dat Cambridge jaar in jaar uit zijn voortreffelijke roeiploegen aflevert. Maar de rivier de Cam levert nog andere mogelijkheden dan bevrediging van wedstrijdambities alleen. ☒ De bodem is hard en punting wordt er druk bedreven, zooals de afbeelding laat zien. Het is heerlijk op dit gedeelte van de Cam, onder de schaduw der hooge boomen van Kings College, in 1441 opgericht. Prachtig liggen er de oude gebouwen, waarvan een rust uitgaat, die iedere student, die zijn drie of vier jaar in Cambridge heeft doorgebracht, zijn leven lang met zich meedraagt. De „Backs” van Kings College zijn onvergetelijk.

R. v. O.

UIT DE GESCHIEDENIS DER HONGAARSCHER WINDMOLENS

SLECHTS enkele schrijvers, en dezen dan niet meer dan terloops, hebben zich bezig gehouden met den windmolen, dien interessanten factor van ons economisch leven, en eerst toen de door stoom gedreven molen een gevaarlijke concurrent bewees te zijn, keurden de autoriteiten hem hun opmerkzaamheid waardig. ☒ Nu, nu de wieken van den windmolen zoo langzaam en lijdzaam draaien, nu hij wellicht reeds morgen door den geest van dezen tijd bij de historie wordt ingelijfd, willen wij zijn eervol leven in 't kort aan onzen geest laten voorbijgaan. Gemakkelijk is dit

Foto Kankowsky

DE IN VELE HONGAARSCHER GEDICHTEN BEZONGEN DOROSZMAER WINDMOLEN

niet, want, zooals gezegd, veel is er niet over den hongarischen molen geboekstaafd, maar juist dit zoeken en tasten om een volledig beeld te verkrijgen wekt het enthousiasme van den navorscher. ☒ Ver moeten wij teruggaan, tot waar de wieg onzer westersche beschaving stond: Babel en Assur, waar in de oudste grondlagen kleine steenen om tarwekorrels te kneuzen gevonden zijn. In deze periode werd de fijngestooten korrel nog rauw gegeten, later geroosterd, na in een pot van hout, aardewerk, steen of metaal met een stamper gekneusd te zijn. Later werd toen gevonden hoe door het draaien van steenen het graan fijngemalen kan worden, waarbij drie verschillende manieren te onderscheiden zijn. ☒ De oudste wijze is, dat in een schaalvormig uitgehouden steen precies een andere steen past, die door middel van een daarin bevestigde houten stang door mensch of dier gedraaid wordt. Ter bespoediging van het malen werd de steen van inkervingen voorzien. Vondsten te Pompeji toonen deze wijze in een verder gevorderd stadium, waarbij automatische afvoer van het meel en aanvoer van graan mogelijk is. Het 2e type bestaat uit twee walsvormige steenen met de vlakken op elkaar gelegd, van welke slechts de bovenste steen draait. Op dit systeem berust de huidige maalmethode. Deze oude molensteenen hadden echter slechts een doorsnede van 30—50 cM., waren dus van gering gewicht, vandaar dat wij in oude vertellingen verneemen van menschen, die rondtrekken met molensteenen. Het 3e type bestaat uit twee walsvormige steenen met afgeronde oppervlakten, die om een gemeenschappelijke as draaien. De Romeinen gebruikten deze om olie uit zaden te persen en hieruit ontstond de bekende walsmolen. ☒ Drijfkracht voor de molens werd duizenden jaren door slaven geleverd. Ongeveer 150 v.C. schijnt voor het eerst waterkracht benut te zijn en eerst na Christus' geboorte kwamen de Romeinen op

Foto Kankowsky

GEDEMONTEERDE HONGAARSCHER WINDMOLEN: HET BEDRIJF IS GEMOTORISEERD

de gedachte vee als drijfkracht te gebruiken. ☼ Eerst 1000 jaren later, in 1105, werd in Zuid-Frankrijk de eerste windmolen gebouwd. De lijn, waarlangs de windmolens zich verbreidden, verdeelde zich ter hoogte van de Nederlanden. De eene tak gaat over Rusland, een andere over Polen zuidwaarts, terwijl de derde heen wijst naar het Donau-Theiss-gebied van de Hongaarsche laagvlakte. Hieruit vloeit voort, dat de verbreiding der windmolens bij ons slechts op indirecten invloed van Nederland en Polen terug te voeren is. Een korte historische terugblik zal de juistheid dezer veronderstelling het best in het licht stellen.

☼ In 1603, onder de regering van Rudolf, zag de politieke landkaart van Hongarije er geheel anders uit dan tegenwoordig: de thans door de Balkanvolkeren bezette deelen van het land stonden onder hongarsch bestuur, terwijl het tegenwoordige Hongarije onder turksche heerschappij stond. De streek om Zips onderhield toen een levendig verkeer met de poolsche kooplieden, waarvan de toenmalige kaasmarkt Késmárk het middelpunt was. Ofschoon de Hongaren door deze kooplieden het bestaan van windmolens leerden kennen, konden zij in deze streken toch niet gebruikt worden, daar in het gebergte het gebruik van waterkracht veel doelmatiger was. Een feit is

het echter, dat zij kennis opdeden, die zij eventueel zouden kunnen benutten. ☼ Meer resultaten hadden echter de verbindingsen der kooplieden uit het Noorden met de Mohammedanen. Ten tijde der Turken-heerschappij werden de grootste markten van het land te Debrecen gehouden. Volgens toenmalige begrippen waren deze wereldberoemd en onafzienbare kameelenkaravanen kwamen naar die stad. Dit maakte het mogelijk, dat het volk vernam van hetgeen er overal aan nieuws uitgevonden was. Zoo vernam men ook van windmolens, die nu spoedig te vinden waren in de nederzettingen rondom de Hortobágyer Poeszta en korten tijd later ook in de buurt van de tegenwoordige stad Szolnok, langs de Theiss en in de zuidelijke laagvlakten van het land. ☼ Uit het werk van Reizner János: „De geschiedenis van Szeged” leeren wij, dat in de kerkelijke tiendenlijsten van 1522 zeven belastingplichtige molenaars voorkomen. De opbrengst dezer belasting steeg echter geregeld, daar volgens een turksche opgave uit 1550 reeds

voor 24 molensteenen belasting verschuldigd was. ☼ Keeren wij thans terug naar den uit het Westen afkomstigen invloed, die zich echter eerst onder de turksche overheersching manifesteerde. De oostenrijksche, z.g.n. bevrijdende armée, bestond voor het grootste gedeelte uit huursoldaten, waaronder zich talrijke Nederlanders bevonden. Toen dezen met het volk in aanraking kwamen, vertelden zij van de groote voordeelen van goed functioneerende windmolens, niet, omdat het heil van het vreemde volk hun zoo na aan het hart lag, maar om zich zelve hiermede een goed inkomen te verzekeren. De vreemde heerschappij eindigde in Hongarije in 1680 en het land kreeg weer zijn — toen reeds 800 jaar oude — staatkundige grenzen terug. Alles ontwaakte tot nieuw leven, nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden deden zich voor, het economisch leven ontwikkelde zich en bracht

den windmolen ook naar de schaarscher bevolkte deelen der laagvlakte. Kortens later, in 1719, telde men voor het belastingcohier te Szeged in het volkrijkste deel van de Theisstreek 90 molens, maar men verzuimde erbij te voegen tot welke soort zij behoorden. ☼ Tot 1790 bleef het aantal molens in de omgeving van Szeged ongeveer stationnair, wat wel hieraan is te toe te schrijven, dat ook in andere stadjes van het laagland en langs de Theiss tal van windmolens gebouwd werden, waardoor de bevolking daar in eigen maal-behoefden voorzag. ☼ In het bovengenoemde werk van Johann Reizner

komt een interessant eed-formulier uit het jaar 1731 voor, dat wel voor eigenaars van watermolens zal gelden, maar toch in het algemeen nuttig is om toenmalige eigenaardigheden in het molenaarsbedrijf te leeren kennen. Aan 114 molenaars werd toen de volgende eed afgenomen: „Ik zweer, dat ik dit mijn molenaarsambt trouw zal vervullen. Dat ik niets verheimelijken, maar alles ter bestemder plaatse opbergen en niets wegnemen zal buiten weten van den bezorger, noch graan, noch meel. Met één woord: ik verheimelijk of ontvreemd niets uit de opbrengst van den molen. Ik let goed op het malen, opdat dit goed geschiede en op den molen, wanneer ik aan de beurt ben (n.l. om in dienst te zijn), ja zelfs

zal ik, wanneer ik bemerk, dat de wind boomen, schepen of andere zaken tegen den molen zou doen stooten, zonder de schade af te wachten, deze trachten te voorkomen. Zoodra ik een ongeluk bemerk, zal ik mijn kameraden te hulp snellen. Noch voor geld, noch voor drank of vriendschap zal ik iets van het koren, meel of andere opbrengst mij toeigenen, ik

zal den molen trouw bewaken, niet naar de herberg gaan en mijn meerderen in alles gehoorzamen. Als weekloon krijg ik wanneer ik in den molen ben (nl. wanneer ik in dienst ben) een schepel tarwe en uit de opbrengst van den molen zal ik een derde krijgen en tot 30 gulden moet ik $\frac{1}{3}$ van de onkosten aan den molen dragen”. ☼ De bekendste molenbouwers woonden in het tegenwoordig door de Serven bezette Szabadka, van waaruit zij naar verschillende deelen van het land trokken en daar leerlingen vormden. Zeer gezochte bouwmeesters waren Alexander Barta en Peter Csonki, die tusschen 1840—1870 werkten en o.a. de in de hongarsche poëzie be-

zongen windmolens van Kiskundorozsma bij Szeged bouwden, oorspronkelijk zeventien in getal. De overstroming van Szeged in 1879 vernietigde ze alle op één na, waarna er nog twee bijgebouwd werden, maar de eenige nog in gebruik zijnde maalt slechts voor eigen gebruik van den eigenaar. Eens was de molenaar in deze vroeger zoo bloeiende streek, die echter zeer geleden heeft door de bezetting door fransche koloniale troepen na den oorlog, een aanzienlijk man, die een fraai huis bewoonde. ☼ Het meel van den molenaar was beroemd; zij maalden wel niet zoo blank als de stoommolens, maar het meel was duurzamer en smakelijker. Slechts weinig wordt nog van den windmolen gebruik gemaakt. Wel werkt hij goedkooper dan de stoommolen, maar de capaciteit is uiterst gering, daar men soms weken lang op het resultaat moet wachten. De voorbereidingen van het brengen

Foto Kankowsky

WINDMOLEN IN DE LAAGVLAKTE VAN KISKUNFELEGYZHAZA

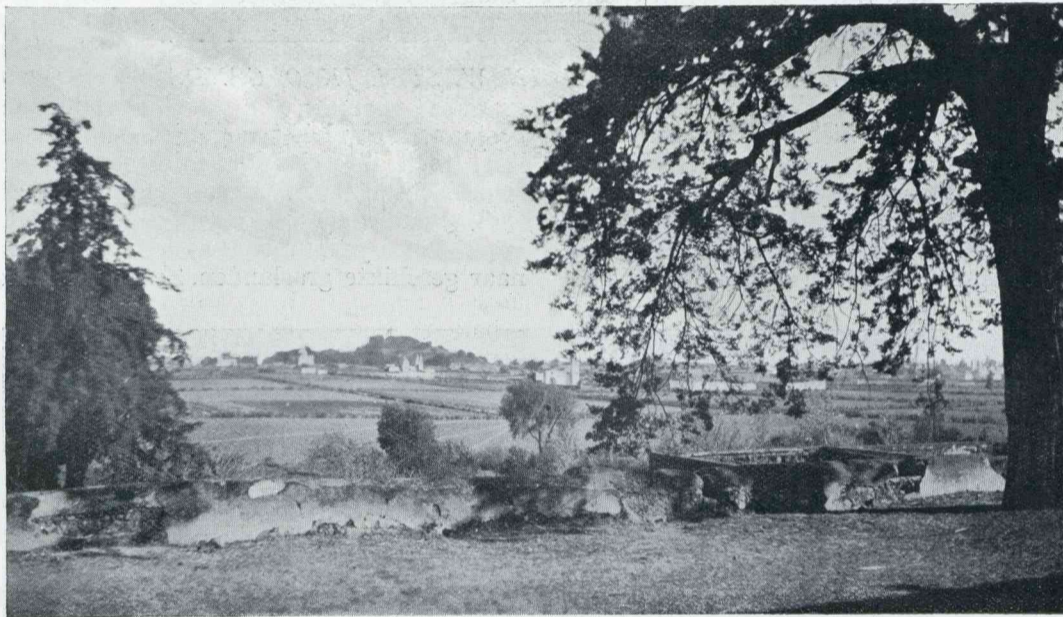
Foto Kankowsky

MOLEN MET MOLENAARSHUIS IN HÉKÉD

der wieken in de windrichting zijn langdradig en de productie staat niet meer in verhouding tot de zeer hoge belasting en de hoge prijzen van hout, linnen, olie en eventueel ook steenen. Hiertoe wordt een soort van veel kwarts bevattend trachiet gebezigd; de onderste steen komt uit Frankrijk, de bovenste uit Sárospatak. De prijs dezer steenen is zoo ontzettend hoog, dat geen enkel molenaar reeds uit dezen grond zijn bedrijf kan voortzetten. ☞ Inderdaad, de dagen van den Hongaarschen windmolen zijn geteld! E. v. K.

CHOLULA

HET plaatsje ligt niet ver van Mexico-city en bezit een oude reputatie, die vele vreemdelingen daarheen lokt. En dan . . . reist men niet over Puebla, waar de lucht zooveel opwekkender is dan in de hoofdstad, waar de rozen milder bloeien en een verrukkelijk landschap, door hoge bergen, waarvan sommige met sneeuwtoppen getooid zijn, lokt tot verpoozing? Puebla de los Angeles was de oorspronkelijke naam, die de priesters aan dit Amerikaanse Rome verleenden, want, volgens de legende, waren hier engelen neergedaald om bij den bouw van de heerlijke kathedraal behulpzaam te zijn. Nauwelijks hielden de arbeiders hun middagslaapje in de schaduw der hoge boomen, of de witgekleede hemelingen daalden naar de aarde af, grepen naar hamer en troffel en zetten den onderbroken arbeid voort. En zoo is dan het tegenwoordige Puebla een aanzienlijke en aantrekkelijke stad, waar de reiziger naar het nabijgelegen Cholula maar al te gaarne een poosje toeft. Maar in Cortez' dagen stond op de plaats van de tegenwoordig haast honderduizend inwoners tellende stad, een nietig gehucht. De hoofdstad van

GEZICHT OP CHOLULA, MEXICO

het plateau lag op een afstand van ruim twee uren en droeg den naam Cholula. De Spanjaarden echter hebben de verhouding omgekeerd en thans is Cholula nog slechts een nietig plaatsje, dat haar glorie aan Puebla heeft afgestaan. Reeds van Puebla uit ontwaart men de vlakte van Cholula en aanstonds wijst men U die kleine verhevenheid: de pyramide, die ge niet moogt verzuimen te gaan zien. Want men bezoekt Cholula om de pyramide. Maar denk bij dit woord als 't U blijft niet aan de Egyptische steenen wonderen, want de lage, glooiende heuvel, door een paar cypressen bekrond, draagt een gansch ander karakter. Het lijkt geen werk van menschenhanden te zijn. De pyramide van Cholula was de grootste dergene, die de voorgangers der Azteken, de Olmeken, bouwden op het plateau van Anahuac (de oude naam voor het land Mexico). In volume overtreft zij verre de pyramide van Gizeh, maar door de geringe helling is de eerste indruk veel minder imposant. Neen, de meeste bezoekers van het liefelijke Puebla verzuimen niet een bedevaartstocht te maken naar dit mysterieuze Cholula en de maanpyramide, die de geheimen bewaart van een reeds voor eeuwen verdwenen volk, maar dat in de volksoverleveringen en legenden zijn plaats behouden heeft. Nog is het steenen gevaarte niet volledig onderzocht. Nog weet men niet welke geheimen men zal ontsluiëren, wanneer eenmaal het hart der pyramide is blootgelegd. Men vermoedt, dat zich ook hier grafkamers zullen bevinden van de grooten der aarde, van vorsten of priesters. Maar eenmaal zullen de steenen spreken en zal het geheim van Cholula aan de vergetelheid ontrukkt worden. Want eenmaal was de stad het Mekka der Mexicanen. Toen de Spanjaarden het land binnenvielen telde de stad Cholula ruim 100.000 inwoners en meer dan 400 tempels.

Cortez liet alle tempels meedoogenloos verwoesten, maar aan de pyramide waagde hij zich niet. Deze beslaat ongeveer 10 H.A. en is slechts 50 M. hoog. Op den top stond vroeger een tempel. Thans staat er een kerk van de Senora de los Remedios (Onze Lieve Vrouwe) op die plaats. Het oude heiligdom is gekerstend en hoewel een tegenwoordig geslacht meer pieteit aan den dag legt dan de oorspronkelijke conquistadores voor de cultuur van dit Mexicaansche Egypte, het feit, dat Europeanen er als Vandalen hebben huisgehouden valt niet meer ongedaan te maken. MATTY VIGELIUS

Bij de bronnen van den Nijl

(Slot)

D WARS door een streek, dicht bevolkt met donkerbruine menschen — de mannen in lange witte toga's, de vrouwen in 't rood-bruinachtige boomschorskleed of meer nog in de modernere wijde, lang-afhangende satinette kledingstukken, de jongens in hemd en broek en de meisjes in kleedjes van katoen — gaat mijn autorit, 80 K.M. ver. Ik tuf voorbij nette vierkante huisjes van leem met daken van olifantsgras, omringd door tuintjes met bloemenperkjes en omgeven door dichte bananentuinen, opklimmend tegen de hellingen van de typisch Oegandeesche platte heuvels; ik rijd langs koele, schaduwrijke wegen, om-

zoomd door stoere woudreuzen of weelderig groeiende palmen en tropische, in allerlei kleuren bloeiende planten, langs moerassen met papyrus en vlakten met het circa drie meter hoge olifantsgras begroeid, of wel opduikend aan den top van een steilen weg, zie ik de glinsterende waternvlakte van 't meer. Apen langs den weg en op den weg moeten, alvorens zich grimassen-ma-

kend achter struiken te verbergen, nog even door een potsierlijk sprong zich belachelijk maken. Apen in hun „Heimat" zijn als apen overal! ☞ Kampala, de hoofdstad van Oeganda, is een stad, werkelijk een stad in 't midden van Afrika. Hier vindt men ook, zooals in Nairobi, groote winkels en met boomen omlijnde breede straten. Het is een centrum van Afrikaanschen handel, met een menselmoes van europeesche, indische en inlandsche kooplui. Het is de plaats bij uitnemendheid om een luipaarden-velletje of leeuwenhuid goedkoop te krijgen. ☞ Deze Afrikaansche stad is, zooals Rome, op zeven heuvelen gebouwd. Op een dezer heuvelen woont de zwarte koning en heeft er zijn Neger-Parlement. Deze inlandsche vorst is de eigenlijke bestuurder van 't land, terwijl Engeland een oogje in 't zeil houdt; 't gebied heet dan ook „The British Protectorate of Uganda". De afstamming van den tegenwoordigen koning kan met tamelijk groote zekerheid worden nagegaan tot de 13de à 14de eeuw. Men zou hem ook de „Hoogepriester" van den Nijl kunnen noemen, daar de mysterieuze oorsprong dezer rivier in zijn gebied ligt en 't geheim daarvan zoo lang door zijne voorvaders is bewaard. Indien men echter denkt een erbidwaardig grijsaard in een breed-zwierenden mantel te ontmoeten, vergist men zich deerlijk. Kort van gestalte, doch knap van uiterlijk — hij is nauwelijks 35 jaar — rijdt hij over Oeganda's wegen, niet in een draagstoel of gezeten op een olifant, doch in een Buick. Zijn residentie is vol bezienswaardigheden. Daar is ten eerste 't koninklijk paleis, tot voor kort nog bestaande uit een groep van ouderwetsche, kegelvormige hutten, en 't Inboorlingen-Parlementsgebouw. Tot de leden van 't hof behooren, behalve de neger-ministers, de koninklijke bierbrouwers, slaggers enz., allemaal officieele personen. Ver-

der heeft men er 't Inboorlingen-Mausoleum, de begraafplaats der koningen. Bij de graftomben vindt men nog de inlandsche trom, waarop vroeger de hoofdbeul een bijzonder soort van taptoe sloeg ten einde de krijgslieden te waarschuwen, dat menschen-offers verlangd werden voor den god van den stam, Lubale. Hier brandt ook 't „eeuwige vuur”, dat wordt aangestoken, wanneer de koning gekroond wordt en tot aan zijn dood wordt onderhouden. Ook aan dit vuur werden eens menschen geofferd. ☼ Naar de „Bergen van de Maan!” Zoo heet mijn auto-trip van Kampala naar Fort Portal, de hoofdplaats van 't Westelijk gedeelte van Oeganda, de provincie Toro, een vruchtbaar, aan natuurschoon rijk gebied van hooggelegen land en machtige bergspitsen. „Bergen van de Maan” is de naam, waarmede in de Oudheid de mysterieuze bergen werden aangeduid, die, ver weg in 't zuiden in wazige omtrekken zichtbaar, verondersteld werden den fons Nili, de geboorteplaats van die eeuwige puzzle, den Nijl, te bevatten. Arabische topografen hebben zelfs getracht haar in kaart te brengen, doch plaatsten haar nimmer juist. ☼ De benaming is behouden voor de mooie bergnatuur, welke zich in de Toro-provincie op 355 K.M. afstand van Kampala bevindt en in deze dagen van tourisme is er zelfs een hotel verzezen (voornamelijk voor jagers en vangers van groot wild en film-sterren, die hier een geschikte achtergrond voor hun „starring” vinden), dat den veelbelovenden naam van „Hotel van de Bergen van de Maan” draagt. ☼ Op reis hierheen deed zich een geval voor, dat vermelding verdient. ☼ Daar, waar de weg omringd is door een lage vlakte, staat plotseling een groote leeuw dwars op ons pad. Ik denk: voor-

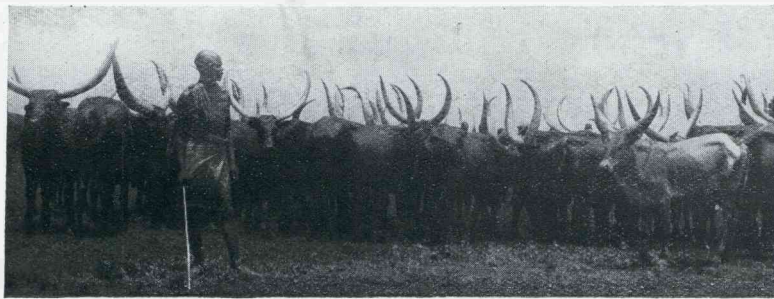
zichtig aan en stop de auto op een 25 Meter afstand van 't monster. Langzaam draait ze den kop naar ons (ik en mijn „boy”) toe, neemt ons eens terdege op om dan met een welgemikten sprong, al kwispelstaartend, op den hoogen kant van den weg te belanden en nonchalant in de wildernis te verdwijnen. ☼ Toro is een prachtstreek. Tarwe, gerst en rogge groeien op de berghellingen en rubber, cacao en bananen wat lager. Kersen, peren, druiven en aardbeien bloeien naast sinaasappelen, citroenen, vijgen en ananas. ☼ Hoog verheffen zich hier de „Bergen van de Maan” met den sneeuw-bedekten 5500 M. hoogen Ruwenzori. Op de hellingen, tusschen diepe, maagdelijke wouden en uitgestrekte vlakten van olifants-gras zijn ontelbaar vele kraters, waarin, een honderd meter beneden den strakken rand, feërieke meertjes liggen, omringd door kolossale boomen en dicht struikgewas, dat een wonderlijke verscheidenheid van dieren en vogels herbergt. In de wildgewoven massa van groen, huizen papegaaien en vogels van elke denkbare kleurencombinatie. In de boomen maken apen van allerlei gestalte en grootte een oorverdoovend lawaai. Door de vlakten zwerven olifanten, buffels, leeuwen, luipaarden en hyena's. Zelfs de veel gezochte gorilla vindt in het zuidelijke gedeelte van deze bergen-reeks zijn woonplaats. Voor de inboorlingen van Toro zijn deze krater-meertjes heilige plekken, gevreesd en vereerd, want ze gelooven, dat

hunne voorvaderen oprezen uit deze diepe holten. ☼ Als de avond daalt over deze streken, hoort men uit de verte den doffen trommelslag van de neger-tom-toms. Bij maanlicht duurt dit dansen en zingen der inboorlingen, onder begeleiding van 't diepe geroffel van de trommels met de dikwerf terugkeerende eentonige melodie, tot diep in den nacht. Deze natuurmenschen schijnen als door instinct gedwongen om te dansen en te zingen, ter aanbedding en verzoening van hun geesten. ☼ In dit gebied der Groote Meren, zooals de Meren Victoria Nyanza, Edward, Albert en Tanganyika genoemd worden, huizen ook nog in de wouden de intelligente, doch schuwe Pygmeeën, de oorspronkelijke inwoners van Afrika. Ook vlak bij de bronnen van den Nijl, in 't Mabira-woud, dat ongeveer 300 vierkante Kilometer groot is, wonen nog enkele dezer schuwe dwergstammen. Ze mijden de open vlakten en wel ontmoette ik eenmaal op den rand van den Mabira

twee van deze kleine wezens, maar zóó snel vluchtten zij in 't aangrenzende struikgewas, dat ik noch mijn camera, noch mijne oogen voldoende gebruiken kon. ☼ Alhoewel de negers van 't Groote Meren-Gebied flinker gebouwd en grooter zijn dan de Pygmeeën, zijn bijna allen, met ons vergeleken, van korte gestalte. Over het vraagstuk der afstamming en der geschiedenis dezer menschen

bestaan, hoewel het nog niet door de ethnologen is opgelost, toch interessante, min of meer geloofwaardige theoriën. Eén daarvan, lang niet onwaarschijnlijk, is, dat vele eeuwen geleden, Abessyniërs van 't Galla-land in Zuid-West Abessynië met hunne kudden vee op zoek gingen naar geschikte graslanden. Ze trokken zuidwaarts, zeer waar-

schijnlijk omdat ze in noordwaartsche richting tegengehouden werden door andere Abessynische stammen. Op hun zuidelijken migratietocht ontdekten ze uitgestrekte, goede grasvelden rondom dit merengebied. Een strijd ontstond met primitieve volken (misschien de Pygmeeën), die, in tegenstelling tot de

KUDDE ANKOLO-KOEIEN IN WESTELIJK OEGANDA

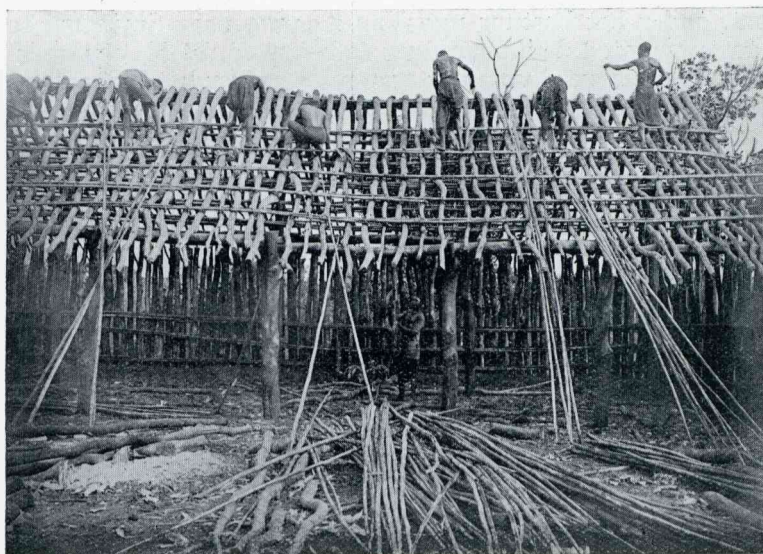
AVOND OP HET VICTORIA-NYANZA-MEER

invallende herdersstammen, zich meer op landbouw toelieden. Deze laatsten dolven het onderspit met 't gevolg, dat de vreemdelingen hier volgens Abessynische gewoonte koninkrijkes stichtten. Deze theorie zou verklaren het groote aantal van koninkrijken — Oeganda, Ankole Kitale, Oenyoro — welke in deze streken gevonden werden, welker vorsten duidelijk Abessynische gelaatstreken en lichaamsbouw vertoonden, toen voor het eerst Europeanen in deze gewesten kwamen. Ook thans nog vindt men gebruiken, — bij 't vervaardigen van wapenen, huisraad enz. —, die op vroegere betrekkingen met Abessynië duiden. Ook de Abessynische of Hamitische gelaatstreken der negers maken deze verklaring waarschijnlijk, terwijl ook hun legenden deze theorie steun verleen. Op de vraag, waar hunne voorvaderen woonden, wijzen ze steeds naar 't Noorden. Er bestaat ook onder hen het eigenaardige geloof, dat zij vroeger half blank en half zwart waren en dat hun land geregeerd werd door blanken, die eens zouden wederkeeren om hun vroeger gebied te heroveren. Dit laatste verklaart, waarom de Oenyoro-koning, toen hij vernam, dat witte menschen in

aantocht waren, zich langen tijd vijandig gedroeg, overtuigd als hij was van de waarheid dier overlevering. ☒ Dat de blanke werkelijk zijn eigen gebied van Midden-Afrika heeft gemaakt en dus volgens de negers zijn land heeft heroverd, lijdt niet den minsten twijfel. Sinds half Januari mengt de trein zijn donderend geraas met dat van 't neerstortende water van de bronnen van den Nijl, als hij rolt over de nieuwe brug, die juist over 't beginpunt van deze op één na de grootste rivier der wereld, is gelegd. En slechts eenige maanden geleden streek 't monster-vliegtuig de „City of Khartoum” neer op 't Victoria-Nyanza Meer en werd bij zijn behouden aankomst uit de wereldstad Londen in 't hart van Afrika, verwelkomd door den neger-koning van Oeganda. B.

De secte der Labadisten

NIET ver van Bordeaux, in de stad Bourg, aanschouwde Jean de Labadie den 13den Februari 1610 voor het eerst het levenslicht, als zoon van Jean Charles de Labadie, bekend krijgs- en edelman, militair gouverneur dier stad en van het omliggende land. ☒ Zijn wetenschappelijke opvoeding genoot hij bij de Jezuiten en terwijl hij zich langzamerhand aan de leiding dezer geestelijken, die hem in hun orde wilden opnemen, onttrok, begon hij de waarheden der Christelijke godsdienst geheel anders te leeren en te onderwijzen, dan men in de Roomsche kerk gewoon was. Hierdoor maakte hij zich bij zijn vroegere leermeesters zóó gehaat, dat hij zich gedwongen zag zijn land te verlaten en naar den vreemde uit te wijken. ☒ Na tal van omzwervingen vinden we hem in het jaar 1669 als predikant te Amsterdam, waar hij zich in een steeds aangroeiend gehoor mocht verheugen. In dezen tijd was het ook, dat de zeer begaafde en niet minder beroemde Anna Maria Schuurman zich tot hem wendde en een der trouwste aanhangers van zijn leer werd. ☒ Naarmate dit getal groeide, klom de afgunst en wrevel der andere predikanten, die juist dikwijls de besten en vroomsten hunner gemeenten zich tot de Labadisten zagen wenden, en onder pressie dier afgunstigen heeft de regering der stad dan ook een besluit uitgevaardigd, waardoor deze secte een zware slag werd toegebracht en zij uitweek, eerst naar Hervord in Westfalen, niet ver van Bremen, daarna naar Altona, waar op 13 Februari, juist op zijn geboortedag van het jaar 1674 Jean de Labadie stierf, zonder dat echter zijn dood het voortbestaan dezer gemeente bedreigde, want bijgestaan door de geleerde Anna Maria nam Yvon, die in wetenschappelijke kennis en deugd voor De Labadie niet onderdeed, het bestuur op zich. ☒ In 1675 stond ten N.O. van Wieuwerd in Friesland in volle pracht en heerlijkheid de Thetinga-State, ook wel Waltha-State genoemd, eigendom van Cornelis van Aerssen, Heer van Sommelsdijk, Gouverneur-Generaal van Suriname, wiens drie zusters ijverige medeleden der Labadisten waren. Van Aerssen, die deze gemeente zeer genegen was, sloot nu een overeenkomst, waarbij de genoemde State met andere in Friesland gelegen goederen aan zijn zusters voor haar erfdeel werd afgestaan en dit is oorzaak geweest, dat we in Mei 1675 de Labadisten te Wieuwerd vinden. ☒ In hoofdzaak een Gereformeerde gezindte, vormden ze een kleine, enge gemeenschap, als het ware één groot huisgezin, waarin allen elkanders belangen behartigden en gezamenlijk de vruchten plukten van elkanders bezitting of arbeid en aldus in een eerlijk communisme leefden. Om deze reden was het ook, dat de bezittingen der zusters Van Aerssen althans tijdelijk aan de gemeenschap vervielen. ☒ Naar der Labadisten meening was het huwelijk een goddelijke instelling en geestelijke vereeniging, waartoe een burgerlijke verbintenis onnoodig was. Wettig was het reeds, indien het gesloten werd met medeweten van enkele broeders en voorgangers, terwijl zij, die verbonden waren aan een, die niet in den geest met hem of haar vereenigd waren, het recht hadden, hun echt als ontbonden te beschouwen. Zoo werden tal van huwelijken in het geheim gesloten en de meeste eerst door de gevolgen openbaar. ☒ Eigendom had men niet meer, zoodra men zich aan de gemeente verbond. Alle kleeding en bezittingen werden door de herders in ontvangst genomen. Wat bruikbaar was, werd bewaard, het overtollige verkocht. Vaste goederen werden te gelde gemaakt en de opbrengst aan het beheer der voorgangers overgegeven. ☒ Zij waren het, die de werkzaamheden verdeelden, personen aanstelden om de zieken te verzorgen, in de keuken te werken, kleeding te maken, maar ook om het land te bebouwen, handwerken en ambachten

HUTTENBOUW IN ZUIDELIJK OEGANDA

uit te oefenen. De labadistenwol is vermaard geworden, verder had men er bakkerijen en brouwerijen, weefgetouwen voor wollen en linnen stoffen, metselaars, timmerlieden enz. ☒ Groot waren de inkomsten, die genoten werden door de genees- en verloskundige hulp van den beroemden Dr. Hendrik van Deventer en zijn echtgenoot en van den verkoop zijner geneesmiddelen. ☒ Hun levenswijze was hoogst eenvoudig. Alle opschik en sieraad was uit den boeze en mocht niet vervaardigd worden niet alleen, maar bij de aanmelding meegebracht, mochten zulke voorwerpen zelfs niet te gelde worden gemaakt, opdat anderen niet tot ijdelheid zouden worden verleid. ☒ Te Wieuwerd eindelijk vond de kleine gemeente de rust en vrede, waarnaar ze zoo lang gezocht had. Hier bereikte ze den hoogsten trap van welvaart en bloei en groot was het aantal der buitenlanders, die land en familie verlieten, om zich te Wieuwerd onder het gehoor der voorgangers te scharen. Meer dan een halve eeuw was dit kleine, voordien onbekende dorpje, dank zij de gulheid der Van Aerssen's, de zetel dezer kerk, die in later jaren vermaard zou worden. ☒ Ook nog op andere wijze heeft deze secte van zich doen spreken. Als een hemelsche roeping beschouwden ze

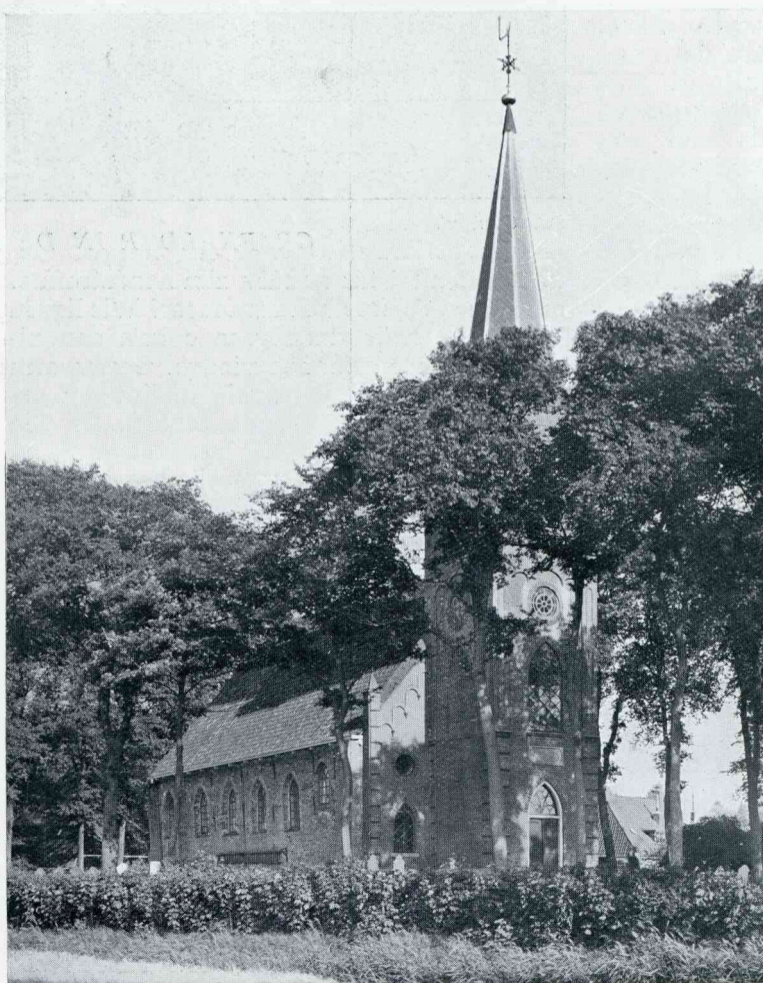

Foto Gombault

DE KERK TE WIEUWERD

het, onder het bestuur van Van Aerssen naar Suriname te mogen gaan en de inboorlingen te bekeeren. Na een voor spoedige reis werd voet aan wal gezet en ver het binnenland in, de plantage „La Providence” aangelegd. Helaas moet dit pogen als totaal mislukt worden beschouwd. Nog een poging werd aangewend en wel om aan de Hudsonrivier, niet ver van Nieuw-Amsterdam, het latere New-York, een kolonie te stichten. Hoewel met meer succes bekroond, heeft ook deze nederzetting niet aan de verwachtingen beantwoord. Onbekend is het, hoe lang deze gemeente zich hier staande heeft gehouden. Nadat omstreeks het jaar 1680 de huisgemeente te Wieuwerd haar hoogtepunt bereikt had, begon haar bloei te tanen. De bezittingen namen in grootte af en verscheidene malen werden haar zware slagen toegebracht. Hierbij moet niet uit het ook verloren worden, dat men bij de inkomsten voor een groot gedeelte aangewezen was op vrijwillige bijdragen en giften van goedgezinden. Verder erfde de gemeente nimmer en werden na den dood van een lid, de ingebrachte bezittingen weder aan de familie teruggegeven. In 1688 is de gemeenschap van goederen, die 20 jaar lang had bestaan, opgeheven en werden de bezittingen verdeeld. Elk kreeg zijn inbreng terug met $\frac{1}{4}$ korting, anders had de rekening op verre na niet kunnen sluiten. Door deze opheffing nu werd het verloop groot en zoo kwijnde de kleine kolonie verder, tot in 1732, na het vertrek van het hoofd der gemeente het genootschap der Labadisten als ontbonden kan worden beschouwd. Wellicht zou Wieuwerd verder geheel aan de vergetelheid zijn prijsgegeven, als niet een dertig-tal jaren later, in 1765 in een kelder van het

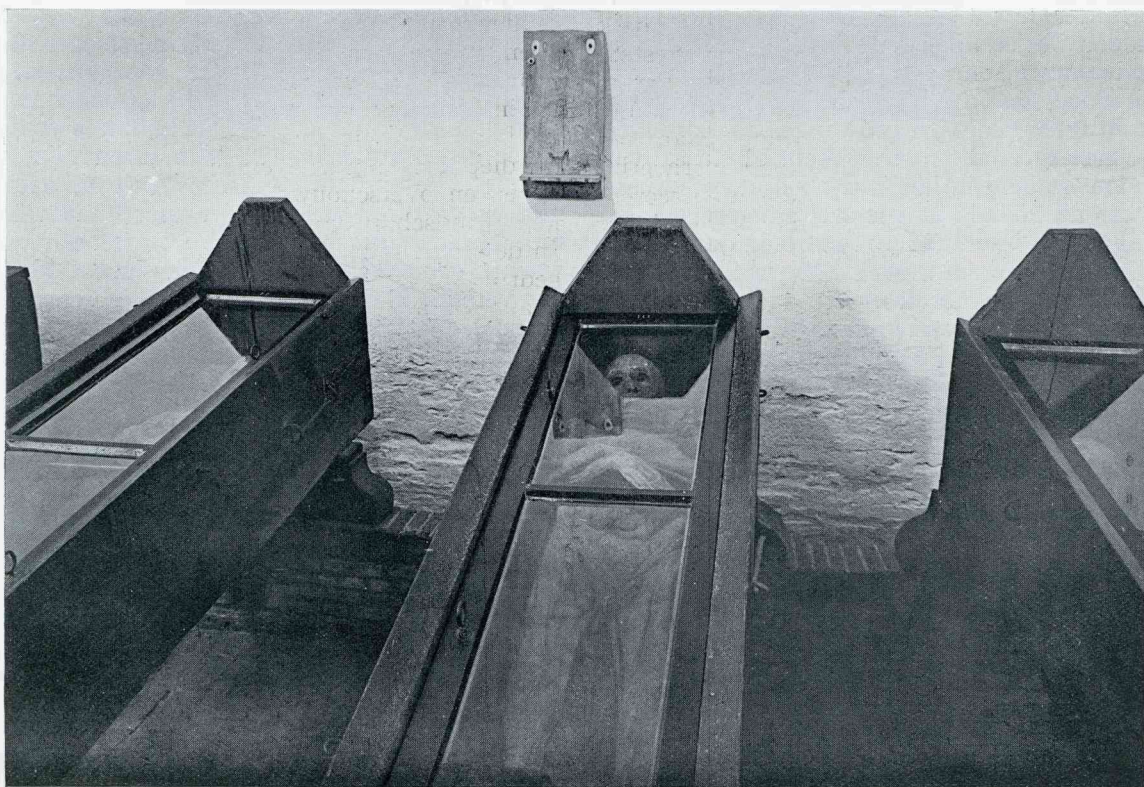

Foto Gombault

GRAFKELDER IN DE KERK TE WIEUWERD

kerkje elf eikenhouten doodkisten zouden zijn aangetroffen. Wie heeft dien kelder gebouwd? En wanneer? Wie liggen er begraven? Het is niet bekend en geen enkele aanduiding heeft men tot op heden kunnen vinden. Geen worm knaagt aan het hout der kisten, evenmin schijnt het gewone ontbindingsproces hier voortgang te hebben. Op één er van staan aan den buitenkant de letters I en S, en hoewel men aanvankelijk meende, dat hierin het lijk van Anna Maria Schuurman moest rusten, hebben latere onderzoekingen uitgewezen, dat waarschijnlijk een der zusters Van Aerssen van Sommelsdijk in deze kist zal zijn begraven. Van gene merkwaardige vrouw, die op 5 Nov. 1607 te Keulen uit het huwelijk van Frederik Schuurman (of Van Schurman) en Eva van Harf geboren werd, berusten nog tal van voorwerpen in de oudheidkamer van Franeker en getuigen evenzeer van haar ontwikkeld kunstgevoel als van haar groote gaven des geestes. Zij beheerschte o.m. het Grieksch en Latijn en leerde zonder moeite Engelsch, Italiaansch, Hebreeusch, Chaldeeusch, Syrisch, Arabisch en Ethiopisch, terwijl ze niet minder bedreven was in de wijsbegeerte, aardrijkskunde en sterrenkunde. Met een geslepen diamant teekende ze op glas en beschreef ze roemers en bokalen. Het museum vertoont nog een in was geboetseerde buste, een koperen gegraveerde plaat, kunstig naaldwerk enz. enz. Deze om haar geleerdheid met recht beroemde vrouw overleed den 4den Mei 1678 te Wieuwerd. Ook Anna Maria moet deze kelder tot laatste rustplaats

hebben gediend, want in 1779 verklaarde A. F. Schuurman, canunnik van het kapittel van St. Marie, die zich de laatste van het geslacht van Anna Maria Schuurman noemde, dat hem na serieus onderzoek is gebleken, dat voor haar kist, op haar uitdrukkelijk verlangen, een gat onder den kerkmuur moet zijn gemaakt en wel zoodanig, dat het hoofd buiten de kerk en met het aangezicht naar het Oosten gewend, het overige gedeelte onder den muur en in de kerk zou komen te liggen. Is deze kist gevonden? Men meent van wel. . . . Het lichaam werd in zijn geheel gaaf aangetroffen en was — naar men beweert — met een kleed van goudloovers bedekt. De leden konden nog, als die van een levend mensch, gebogen worden, terwijl de kist van binnen met een klein soort plant gelijkende op mosterdzaad was begroeid, waaraan die merkwaardige, conserveerende invloed werd toegeschreven. Moeten we hier aan een fabel, een legendedinken, bestemd om de nagedachtenis van de beroemde Anna Maria Schuurman levendig te houden en deze merkwaardige figuur in een mystiek waas te hullen? Reeds is verscheidene malen naar de oorzaak van dit eigenaardige verschijnsel gezocht, maar tot nu toe vergeefs. Een Engelsche Lord heeft dezen kelder precies doen namaken, maar kwam tot

de ontdekking, dat bij hem geborgen lijken wel aan bederf onderhevig waren. Omstreeks 1850 zijn door Dr. Ledder verscheidene proefnemingen gedaan. Een snoek en een stuk lever, in den zomer opgehangen, droogden niet uit en gingen tot bederf over, terwijl een in het najaar opgehangen visch en een vogel wel verdroogden en niet bedierven. Hij mocht er evenmin in slagen het raadsel van

den grafkelder, waar tot op heden zeven kisten zich intact bevinden, op te lossen. Intusschen wacht het kerkje te Wieuwerd steeds nog op de verklaring van het mysterie en beantwoording van de verschillende nog open vragen . . .

J. v. D. H.

Langs eenzame wegen in Zuid-Frankrijk Dauphiné en Drôme

LIEVER dan „reuze faan” te hooren zeggen aan elk hoteltafeltje naast me, besloot ik mijn vakantie in een minder bekend gedeelte van Frankrijk door te brengen en het is me wonderwel bevallen. Zoo tegen den tijd, dat ge op reis zult gaan komt er al een zekere onrust over u, die zich uit in het telkens blijven kijken voor de met brochures overlade uitstallingen van de reisbureaux. En zoo was dan eens temidden van de kleurrijke aantrekbiljetten mijn blik blijven rusten op een auto, waarin lachende gezichten onbeangst naar bruine, groene en blauwe bergen keken, terwijl afschrikwekkende afgronden met een sierlijken boog door de elliptische wielen werden ontweken. Het prospectus waarop deze vreemde voorstelling was uitgebeeld droeg den sonoren titel: „Le Vercors et le Diois”. Een week later kon ik me op het station te Valence erover verheugen, dat ik de reis per beruchte P.L.M. had overleefd, terwijl zelfs mijn bagage er ongestolen uit te voorschijn kwam. Met een tevreden gezicht zette ik me in de wachtende auto van een vriend. Ik

Foto v. G.

**BOVEN HET BERGBEEKJE UIT-
STEKENDE HUIZEN TE PONT-EN
ROYANS**

vandaan komt, maar om een bezoek te brengen aan het schitterend gelegen kasteel Crussol. Uit den trein reeds ziet men op een hoogen rotswand, die zich schijnbaar loodrecht uit het Rhône-dal verheft, de spitse ruïne van dit eens zoo machtig slot der heeren van de Ardèche, dat door Richelieu werd ten val gebracht. ☞ Het was een heele klim, want het moet te voet gebeuren, maar de belooning was groot, toen we uit het eenige nog bestaande venster in de dikke muren neerzagen op Valence, dat zich in de zon lag te goed te doen, besproeid door het gletscherwater van de Rhône-Firn, dat de oude Rhône door haar prachtige bedding naar zee spoelt. In het Noorden zagen we nog een andere rivier, zilveren lint, dat teekening gaf aan het blauw-uitlopend perspectief. Het is de Isère, die in haar trots is geknakt, sedert men haar waterkracht gebruikt in een electricische centrale nabij Romans. ☞ Ver in het Oosten teekenden zich de bergen af, waarheen ik het plan had te gaan. Blauw omhulde hen het waas van 't mooie weer, als ware het een regenwolk. Verder nog reikt de blik van deze hoogte, tot daar, waar de sneeuwmutts ook in den zomer op de bergen blijft rusten; de kleumers! ☞ Den volgenden dag bevonden wij ons op den weg naar Grenoble, doch na een 40-tal K.M.'s joeg mijn snorder zijn mechanisch aapje in de richting van Pont-en-Royans, een plaatsje, dat met zijn dorpsstraat is klemgeraakt tusschen de bergen en het groene bergbeekje. De huisjes aan den waterkant zijn er met palen en bogen ondersteund om hen voor het afglijden te behoeden en het geheel maakt een indruk van bruin en groen en rood en blauw, dat er het oog zich aan te buiten gaat. ☞ Verder scheerde onze auto, opwaarts slingerend naar gindsche bergenrij. Brobbelend snerpten onze banden, geluid dat werd weerkaatst door de loodrechte muren der aardkorstrimpels, die hier in grootsche groepeeringsen liggen uitgestald. ☞ O, hoe schoon vond ik de grillige teekening van de steenlagen die bezweken waren bij de kneeding van het aarddeeg; waar alle schakeeringen van de steenkleur zulke prachtige fresco's vormden, geschilderd met het penseel van Natuur. ☞ „Les petits Goulets” is de naam van de tunneltjes in het rotsgebouw, waardoor onze auto schuchter het dal van Echevis binnen reed. Voorbij het dorpje ging de weg stijgen in serpentinekronkels. Steeds enger werd het dal, steeds hooger kronkelde de weg. Maar hoe hooger we kwamen, hoe hooger ook de toppen van de bergen schenen op te rijzen. ☞ En zoo kwamen we dan aan de route „des Grands Goulets”, waar de tunnels even donker als de afgronden diep zijn. ☞ Het geleek in de verste verte niet op het plaatje van mijn reisbrochure, maar het was veel mooier. Ik verzocht mijn vriend zijn Pegasus het zwijgen op te leggen en toen luisterden we naar de stilte en de rust, de stem van de natuur. Wij zogen ons vol met deze harmonie, waaraan wij ons te buiten gingen als eerste-

ving den tocht aan met een leeg Kodak-film en een blij gemoed, ik kwam later thuis met een volle film, een vol gemoed en een voldaan gezicht. ☞ Nadat mijn bestuurder de goedheid had even te rijden langs „het huis met de beelden”, waarvan de pokdallige zandsteen-gezichten schenen te treuren over „den goeden ouden tijd”, richtte hij zijn radiator op mijn verzoek naar het Westen, naar St. Peray, waarheen ik niet wilde gaan om den overheerlijken mousseerden wijn, die er

jaars-studenten aan nog onbekende draken. ☞ Wij hadden een plaatsje kunnen vinden, waar een bundeltje gouden zonnestralen warmte bracht, temidden van deze norsche rotsgevaarten, waar licht en schaduw zulke mooie figuren lieten spelen. Diep beneden ons bruiste het water van een beekje in een nauwe spelonk, waar de spattende waterdruppels klaterend aan de mosjes vertelden van hun mooie reis. ☞ Niet het getjilp van een vogeltje deed zich hooren, omdat het geen boom zou vinden om er het nestje in te verbergen. En toch is het niet tragisch, is er geen leegte, neen, eerder een overvloed van wat de natuur ons kan bieden. Het is alleen zooiets geheel anders dan we gewend zijn. ☞ Toen we ons hadden verzadigd aan het tafereel, gingen we weer verder door lichtvlekken en schaduwen, door galerijen en om bochten, waarachter steeds weer nieuwe en mooie kijkjes waren verstopt. Welk een kleurenweelde heeft het landschap als we uit het donker van een tunnel komen! ☞ Steeds donkerder en koeler werd de weg, waar het kille water in je hals drupte en waar mooie varens zich naar het schaarsche daglicht bogen. ☞ Dien middag reed onze karos door het warme dal van de Vernaison, en beklomden we het groene beukenbosch naar de Col-de-Roussset waar de tunnel op winderige dagen met groote deuren wordt gesloten, naar men u wijs maakt om den mistral uit het Zuidelijke dal van de Drôme te weren. Nu stonden ze wijd open, als om ons vriendelijk te ontvangen, want het was zonneblakerend voorjaarsweer en toen we eindelijk door den killen en vochtigen tunnel heen waren, kwamen we uit het donker in den heerlijksten gouden zonnegloed. ☞ Vóór ons en diep beneden ons ontplooiden zich de bergen van het Diois, en overschouwden onze knipperende oogen een blinkend landschap onder een Zuidelijk-blauwen hemelboog. ☞ In de kleine refuge, die zich als duizelig in het rotsgruis heeft gedrukt, dronken we een glaasje warme koffie en nadat de chauffeur zich weder achter het stuur had genesteld, aanvaardden we de afdaling, die meer van mijn zenuwen dan aan benzine vergde. ☞ 19 K.M. ver daalt de weg met dronken slingeren. Wat een bochten en zig-zags moesten we doorstaan terwijl wij ons in den schoot van de Drôme lieten zakken! ☞ Het forêt-de-Saou, dat zich voor ons bevond, trok zich bangelijk terug in zijn schulp van bergen. Massief en beslist weigerden ze ons den toegang, doch mijn geleider wist gelukkig hoe dit norsche gevaarte te verschalken en na een prachtige tocht langs Saillans en Crest slipte onze explosie-wagen daverend door den enkelen nauwen toegang van dit boschrijck dal. ☞ Hier, temidden van een suizende stilte, heeft een groote hotelmaatschappij een hotel gebouwd, waaraan men lang heeft gewerkt, doch dat alras zal worden ingewijd. Een prachtige en kostbare weg door haar aangelegd, geeft gelegenheid tot op den bergtop te rijden. ☞ Dit is het land van de Hugenoten, die er zich verborgen in holen en grotten in het gebergte. Die, Crest, Bourdeaux en Dieulefit, ze hadden alle hun rol te spelen in den strijd om het geloof. ☞ Die, met zijn grappigen klokketoren, Crest, met het enorme kasteelgevaarte, dat thans gevangenis is, Bourdeaux, in het heerlijke dal van den Roubion, leggen het naar mijn idee in bekoorlijkheid nog af tegen Dieulefit. ☞ O, het is maar een klein plaatsje en u moogt er zich

Foto v. G.

STRAATJE TE DIEULEFIT (DRÔME)

niets van voorstellen. Maar het is schilderachtig en heeft een groote charme door zijn onbedorvenheid. ☼ Wat een pottbakkers vinden we langs het riviertje, op den weg naar le Poët-Laval, waar de kannen en potten overal staan te drogen op rustieke rekken als pleidooi voor den handenarbeid, die hier nog niet geheel is verdrongen door het monster machine. ☼ Ik liep bij zoo'n pottbakker binnen, en genoot van de liefde die de man had voor zijn ambacht en de trots, die hij niet kon verhelen, toen hij mij zijn producten toonde. Wat waren ze aantrekkelijk, die eenvoudige kruiken, dat boersche aardewerk voor landelijk gebruik, die gargoulettes en marmites. ☼ Hij toonde mij, hoe hij ze maakte, van het prepareeren van de klei af, wat een heel werk is, tot het draaien op de schijf en toen ik veel later nog eens terugkwam en de weeke vazen waren gedroogd door de zon, had hij een mooi vuur in zijn oven ontstoken, waar de witte vlammen loeiden tusschen het resultaat van wekenlangen harden arbeid. Hoe groot was toen zijn spanning of die mooie vaas wel lukken zou en hoe straalde zijn gezicht van oprecht geluk, toen eenige dagen later het meesterstuk uit den afgekoelden oven werd tevoorschijn gebracht! ☼ Zijn opleiding ging, zoo vertelde hij met spijt, niet verder dan de lagere school, maar hij had de lange winteravonden zich met moeite door dikke boeken heen geworsteld, en zijn moeizaam verworven kennis, met den artistieken aanleg, deden hem uitblinken boven velen zijner collega's. ☼ De pot-à-eau, van hem meegebracht, met de moeite van het breken, is me heel wat meer waard, dan de potten, die met ezeltjes dezen zomer in ons land verleid werden. ☼ Zuidelijker gingen we, door de Gorge-de-trente-pas, waar het heet, dat nog wolven huizen, naar het oude Nyons, waar dank zij het zachte klimaat, de heerlijkste olijfolie wordt gewonnen. ☼ Het aardige plaatsje groept om de vierkante markt, waar galerijen bescherming geven tegen al te heete zonnestralen. ☼ Nog had ik er niet genoeg van en zou verder zijn gegaan, ware niet de tijd verstreken, zoodat ik via Grignan, waar eens Madame de Sévigné haar brieven zat te componeeren op het terras van het mooie kasteel, dat van een heuveltje de geheele vallei tusschen la Lance en de Mont Ventoux overziet, huistoe keerde om u te vertellen van deze mooie streken. v. G.

Foto v. G.

Heksenboter of sterreschot

LANGS boschkanten en aan beek-
loevers kan men in den herfst soms een geleichtige massa aantreffen die nogal overeenkomst vertoont met de doorschijnende, soms doorzichtige kwallen die in den zomer tot in de onmiddellijke nabijheid van onze kust aan de oppervlakte zwemmen en bij ruw weer dikwijls op het strand verongelukken. Die geleichtige massa wordt in sommige streken heksenboter genoemd en werd in mijn jeugd in een groot dorp in Friesland ook wel met sterreschot aangeduid. ☼ In oude tijden, toen die namen zijn ontstaan, stond men bij het vinden van dat geleichtige goedje voor een raadsel waarvan men de oplossing niet kon vinden en toch zoo graag zou hebben. De snuggersten waren in hun oordeel verdeeld, hoewel allen het voor iets bovennatuurlijks hielden. Sommigen schreven den oorsprong ervan toe aan de bovennatuurlijke gaven der heksen. Die leerden immers van Satan zooveel wonderbare kunsten. Waarom zouden ze dan ook niet die oneetbare boter hebben leeren karnen op aanwijzing van den Booze? Maar anderen, die beter hadden uitgekeken, beweerden, dat ze het wel eens uit de lucht hadden zien vallen en hielden het voor een stof van hemelschen of bovenaardschen oorsprong. Het naïeve geloof hield staande, dat het van de sterren kwam. In mijn jeugd verklaarde een oude herder, die een wijsgeer was, dat het sterreschot uit den hemel viel. Want de sterrenlichtjes moesten van tijd tot tijd gesnoten worden, en dan sprak het toch vanzelf, dat het snuitsel op de aarde moest vallen. ☼ Zelfs de wetenschap hield het

BIJ DEN POTTENBAKKER OP DEN WEG NAAR LE POËT-LAVAL

sterreschot voor een stof van bovenaardschen oorsprong en noemde het Tremella meteoridae alba of meteooringen. ☼ Nu is het werkelijk bewezen, dat de geleiklumpen soms — en wel in den zomer — uit de lucht neerkomen. Ze leggen daarbij echter niet den weg van de sterren naar onze aarde af, maar den veel korteren afstand van overvliegende reigers en ooievaars, die de onverteerbare brokken in de lucht uitspuwen. In de Haagsche Post van 31 Dec. '27 wordt gewag gemaakt van een boerenjongen te Charlois, die vertelde een stuk van zoo'n ster op zijn bol te hebben gekregen en dat het aangekomen was ook! ☼ Maar dat verklaart nog niet, hoe het sterreschot in den herfst, als er geen ooievaars en reigers zijn, aan onze boschranden en beekoevers komt. ☼ Laten we zien. In menige jachtperiodiek is sprake geweest van de proviandkasten van onzen zwartbruinen marter, den bunzing. Daarvoor gebruikt deze roover holle boomen, holen onder boomstobben of holten in beekoevers onder een wortelgestel of een zware struik. Meestal zijn het kikvorschen, die de bunzing daar voor den tijd van schaarschte bij elkaar gaart en die hij met een beet verlamt maar niet doodt, zoodat ze wel in leven blijven, maar niet bij machte zijn zich te verplaatsen. Bij nauwkeurig onderzoek van zoo'n kikker vindt men in de streek van het kruis aan beide zijden van de wervelkolom twee wondjes, die door de dolkhoektandjes van den bunzing zijn veroorzaakt. De bij den bunzing zeer geliefde prooi berokkent hem echter in bepaalde gevallen eenige zeer onaangename oogenblikken. Bevinden zich namelijk onder die ingezamelde kikkers vrouwelijke exemplaren, dan voelt de bunzing zich na een copieus diner zeer onlekker. Want hoewel zoo'n kikker volstrekt niet te groot is voor een bunzingmaal, voelt de lekkerbek zijn maag steeds voller worden. De inhoud zwelt aldoor aan, totdat eindelijk de arme gastronom gedwongen wordt een deel van de genoten spijs uit te braken. ☼ Wat is de oorzaak van dezen jammerlijken toestand? ☼ Met den vrouwelijken kikker eet de bunzing ook haar eierstok, die de merkwaardige eigenschap bezit dadelijk op te zwellen, zoodra hij met water of een andere vloeistof — in dit geval met het maagsap van den bunzing — in aanraking komt. Het uitzettingsvermogen van den eierstok is zoo groot, dat hij meer dan honderdmaal zijn oorspronkelijk volume kan krijgen. ☼ Terwijl de kleine kikkereierstok eerst maar het onnoozele gewicht van tien gram ongeveer heeft, kan hij na zijn doordrenking met vloeistof ongeveer een kilo wegen. Natuurlijk in de maag van den bunzing minder, omdat die een dergelijke toename in gewicht en omvang van een onverteerbare stof niet toelaat, maar de massa allang voor den hoogsten graad van uitzetting bereikt is, uitbraakt. Tengevolge daarvan vindt men in den naherfst aan beken en boschkanten, waar de bunzing graag vertoeft, de eenigszins blauwachtig getinte geleimassa's, soms in klumpen zoo groot als een vuist. Bij nauwkeurig onderzoek kan men daarin deelen van de huid en het vleesch van den kikvorsch en onontwikkelde kikkereieren vinden. ☼ En als men in den herfst zoo'n brok sterreschot aantreft, kan men er zeker van zijn, dat er een bunzingverblijf in de buurt is, want kikkers etende vogels zijn er in dien tijd van 't jaar niet. KERST ZWART

DE VISSCHER IN DEN WATERVAL

(Slot van bladz. 495)

EEN eindje verder stond een man aan den oever te vissen. De woerd vertrouwde de menschen niet, ofschoon hij niet erg bang voor ze was, want op hem en de andere leden van zijn familie met hun sterk smakend vleesch werd niet vaak gejaagd. Hij steeg luidruchtig omhoog, maakte een omweg over de toppen der boomen om den visscher te mijden en vloog terug naar den dooden tak die over het gebulder van het neervallende water uitstak.